

IMPLEMENTÁCIA PROGRAMOV ROZVOJA VIDIEKA V JEDNOTLIVÝCH KRAJINÁCH EÚ

ING. ZUZANA SARVAŠOVÁ, PHD., ING. MIROSLAV KOVALČÍK,

*Národné lesnícke centrum - Lesnícky výskumný ústav Zvolen, T. G. Masaryka 22, 960 92 Zvolen; e-mail:
sarvasova@nlcsk.org , e-mail: mkovalcik@nlcsk.org*

DOC. DR. ING. JAROSLAV ŠALKA, JUDR. MGR. ZUZANA DOBŠINSKÁ

*Technická univerzita, Lesnícky fakulta, Katedra ekonomiky a riadenia LH, T. G. Masaryka 24, 960 53 Zvolen;
e-mail: salka@vsld.tuzvo.sk, dobsinska@vsld.tuzvo.sk*

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá integráciou politiky rozvoja vidieka EÚ v rámci Programov rozvoja vidieka 2007-2013 (PRV). Analyzuje uplatňovanie lesníckych opatrení v PRV 2007-2013. Spoločná politika EÚ udáva len rámec pre implementáciu, tá sa uskutočňuje na úrovni jednotlivých krajín alebo regiónov. Na základe alokácie finančných zdrojov môžeme hovoriť o prioritách PRV. Na lesnícke opatrenia je v priemere alokovaných 7%. Jednotlivé opatrenia nie sú implementované rovnako, niektoré lesnícke činnosti sú však podporované v rámci viacerých rôznych opatrení. Skutočnú podporu lesného hospodárstva z PRV bude možné posúdiť až na základe ex post hodnotenia v roku 2015. **Kľúčové slová:** Politika rozvoja vidieka, Programy rozvoja vidieka 2007-2013, lesnícke opatrenia

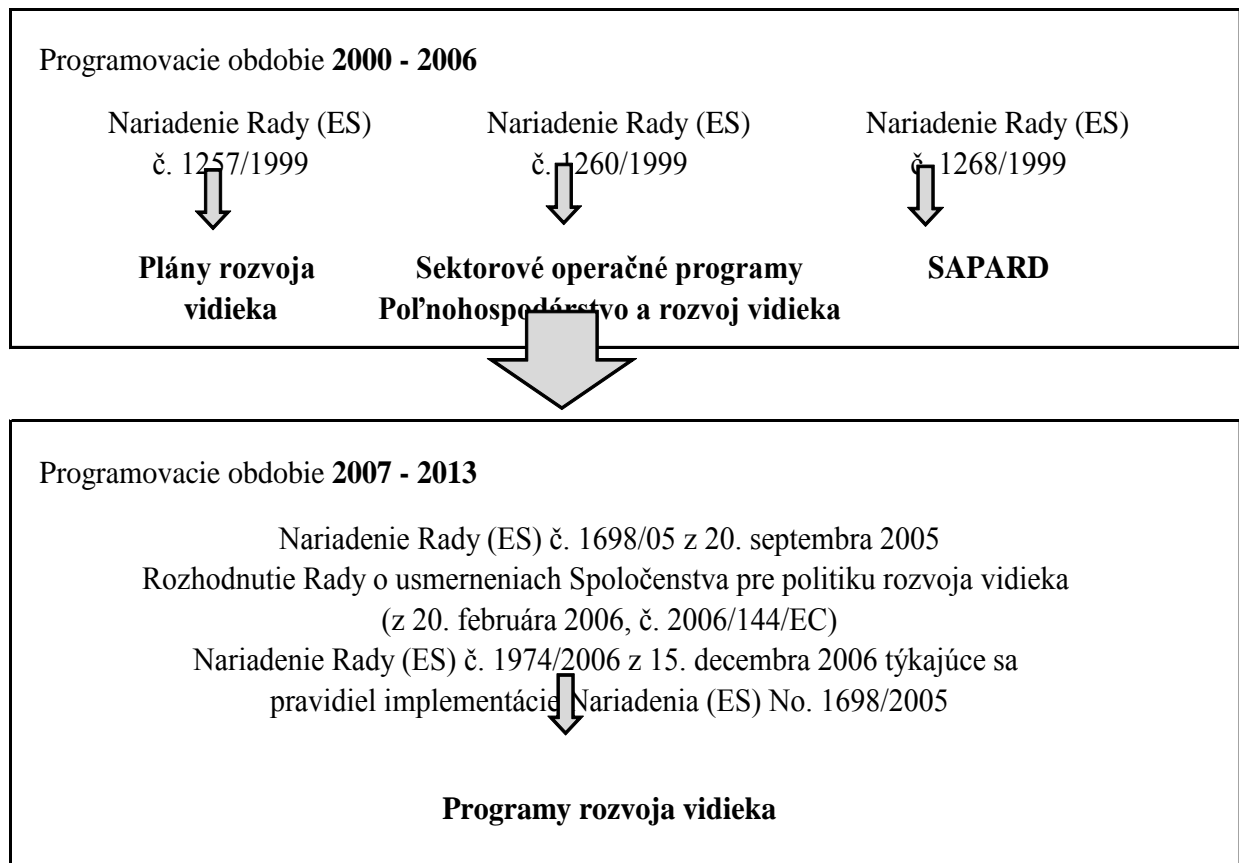
Abstract

The paper deals with integration of EU policy of rural development in the framework of Rural Development Programmes (RDP) for the period 2007-2013. It analyses application of forestry measures within the RDP 2007-2013. Common EU policy gives only frame for implementation, which is done on regional or country level priorities. There are in average 7% of financial sources allocated on forestry measures. Particular measures are not implemented equal. Some of forestry activities (e.g. silviculture) are supported by different measures. The real support for forestry from RDP will be possible to evaluate on the base of ex-post evaluation report in 2015.

Keywords: Rural development policy, Rural development programmes 2007-2013, forestry measures

1. Úvod

Politika rozvoja vidieka prešla od roku 2000 zmenami smerujúcimi k jej zjednodušeniu. V predchádzajúcom období bol rozvoj vidieka v závislosti od statusu krajiny vo vzťahu k Európskej únii (EÚ), podporovaný na základe rôznych nariadení a rôznymi spôsobmi (obrázok 1). Samotné financovanie sa zabezpečovalo cez finančné memorandá PHARE, neskôr finančné dohody SAPARDu, a v povstupovom období prostredníctvom nástrojov Európskeho poľnohospodárskeho usmerňovacieho a záručného fondu (EAGGF), Európskeho fondu na podporu rybolovu (EFF) a Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF).

Obr 1: Implementácia politiky rozvoja vidieka v predchádzajúcom a v súčasnom programovacom období

Nová politika rozvoja vidieka EÚ, pre súčasné programovacie obdobie 2007-2013, je výrazne jednoduchšia a strategickjšia (Handbook on Common Monitoring and Evaluation Framework, 2006). Za hlavné zjednodušenie môžeme pokladať:

- Implementáciu cez jednotný finančný systém,
- Definovanie troch hlavných cieľov (Osi 1-3) a štvrtého horizontálneho cieľa na posilnenie prístupu LEADER,
- Úpravu programovania, finančného manažmentu a kontroly programov rozvoja vidieka.

Nariadenie Rady (ES) č. 1698/2005 z 20. Septembra 2005 o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (European Agricultural Fund for Rural Development - EAFRD) ustanovuje všeobecné pravidlá, ktoré upravujú podporu Spoločenstva pre rozvoj vidieka financovanú EAFRD. Vymedzuje ciele, ku ktorým má politika rozvoja vidieka prispievať, priority a opatrenia na rozvoj vidieka, strategický kontext pre politiku rozvoja vidieka vrátane metódy na stanovenie strategických usmernení Spoločenstva pre politiku rozvoja vidieka (EU Strategic Guidelines), ako aj pravidlá pre partnerstvo, programovanie, hodnotenie, finančné hospodárenie, monitorovanie a kontrolu na základe zodpovednosti, o ktorú sa delia členské štáty a Komisia.

2. Programy rozvoja vidieka

EAFRD pôsobí v členských štátoch EÚ prostredníctvom Programov rozvoja vidieka (PRV). Tieto programy vykonávajú stratégiu rozvoja vidieka prostredníctvom súboru opatrení, zoskupených v súlade s osami 1 až 4:

- Os 1: Zlepšenie konkurencieschopnosti odvetvia poľnohospodárstva a lesného hospodárstva
- Os 2: Zlepšenie životného prostredia a vidieka

- Os 3: Kvalita života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva
- Os 4: LEADER

Rovnako ako pred rokom 2007, každý členský štát (alebo región, v prípadoch, kde sú právomoci delegované na regionálnu úroveň) musel vypracovať PRV, v ktorom na obdobie rokov 2007 až 2013 zafinancuje, aká forma financovania sa použije na aké opatrenie a aké oprávnené činnosti sa konkrétne budú podporovať. Členský štát môže predložiť buď jediný program pre celé svoje územie, alebo súbor regionálnych programov. Členské štáty stanovujú priority na vnútroštátnej úrovni, ale musia vynaložiť minimálne 10% svojho rozpočtu na opatrenia podporujúce konkurencieschopnosť poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, minimálne 25% na zlepšenie životného prostredia a krajiny a minimálne 10% na opatrenia na diverzifikáciu vidieckeho hospodárstva (SARVAŠOVÁ, 2008).

Na zabezpečenie cieľov politiky rozvoja vidieka je určených viac ako 40 opatrení. Z toho je priamo alebo nepriamo relevantných pre lesníctvo 15 opatrení. Tieto opatrenia sú adresované ekonomickým, sociálnym a environmentálnym dimenziám lesníctva a sú zamerané na podporu trvalo udržateľného obhospodarovania lesov a multifunkčnosť lesov. Osem opatrení sa zaoberá priamo s rôznymi aspektmi manažmentu lesov (čisto lesnícke opatrenia). V rámci ostatných opatrení môžu byť podporené aktivity, ktoré súvisia buď s lesníctvom alebo poľnohospodárstvom v závislosti od potrieb členského štátu, alebo regiónu. V rámci EÚ existujú rozdiely ako členské krajiny implementovali opatrenia vhodné pre LH. Slovensko implementovalo 9 opatrení súvisiacich s LH (Tabuľka 1).

Tabuľka 1: Implementácia lesníckych opatrení v rámci PRV

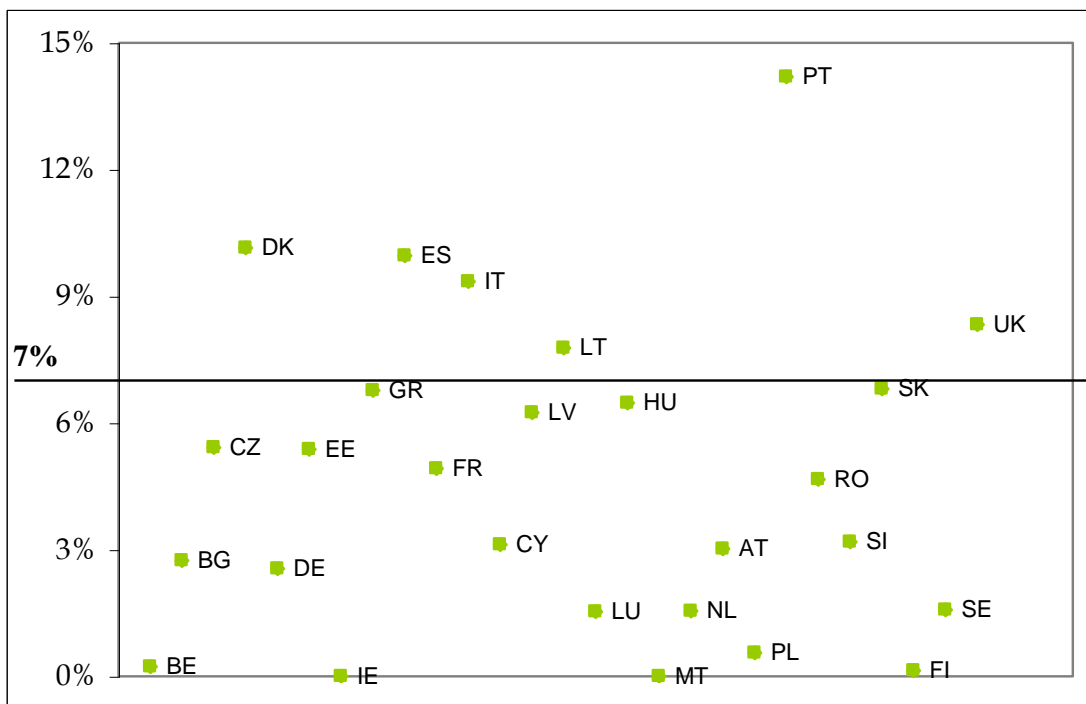
Krajina Opatrenie	Čisto lesnícke opatrenia							Zmiešané opatrenia							
	122	221	222	223	224	225	226	227	111	114	115	123	124	125	133
Belgicko															
Bulharsko															
Česko															
Dánsko															
Nemecko															
Estónsko															
Írsko															
Grécko															
Španielsko															
Francúzsko															
Taliansko															
Cyprus															
Lotyšsko															
Litva															
Luxembursko															
Maďarsko															
Malta															
Holandsko															
Rakúsko															
Poľsko															
Portugalsko															
Rumunsko															
Slovinsko															
Slovensko															
Fínsko															
Švédsko															
Veľká Británia															

Zdroj: STANDING FORESTRY COMMITTEE, 2008 upravené

Vysvetlivky: Podľa CEMF - Spoločný rámec pre monitorovanie a hodnotenie (Common monitoring and Evaluation Framework): 111 - Odborné vzdelávanie a informačné aktivity, 114 - Využívanie poradenských služieb, 115 - Zavádzanie poradenských služieb, 122 - Zvyšovanie hospodárskej hodnoty lesov, 123 - Pridávanie hodnoty do poľnohospodárskych produktov a produktov LH, 124 - Kooperácie za účelom poskytovania nových produktov a služieb, 125 - Infraštruktúra týkajúca sa rozvoja a adaptácie poľnohospodárstva a LH, 133 - Informačné aktivity, 221 - Prvé zalesnenie poľnohospodárskej pôdy, 222 - Prvé založenie agroforestry systemov na poľnohospodárskej pôde, 223 - Prvé zalesnenie nepoľnohospodárskej pôdy, 224 - Platby v rámci sústavy Natura 2000 - lesná pôda, 225 - Lesnícko-environmentálne platby, 226 - Obnova potenciálu LH a zavedenie

preventívnych opatrení, 227 - Podpora neziskových investícií, 323 - Zachovanie a zveľaďovanie kultúrneho dedičstva na vidieku

V závislosti na objeme alokovaných finančných zdrojov na jednotlivé opatrenia je možné vidieť priority národnej politiky rozvoja vidieka. Z hľadiska alokácie finančných zdrojov na jednotlivé opatrenia je kvôli zmiešaným opatreniam ťažko vyčleniť finančnú alokáciu pre LH. Odhadovaná celková alokovaná suma na čisto lesnícke opatrenia osí 1-4 v rokoch 2007-2013 podľa správy STANDING FORESTRY COMMITTEE je 12 mld. €, čo predstavuje okolo 7 % celkových zdrojov z ERDF. Pre porovnanie najvyššiu % alokáciu čisto lesníckych opatrení má Portugalsko (14,2%), nad priemerom je aj v Dánsku, Španielsku, Taliansku, Británii a v Litve. Slovensko so 6,8% je tesne pod priemerom PRV krajín EÚ27 (obrázok 2). Malta a Írsko majú nulovú finančnú alokáciu na čisto lesnícke opatrenia (KOVALČÍK A KOL. 2009).

Obr 2: Podiel finančnej alokácie na čisto lesnícke opatrenia v jednotlivých krajinách EÚ

3. Opatrenia v rámci PRV

Ako vyplýva z tabuľky 1, neexistuje čisto lesnícke opatrenie, ktoré by bolo uplatňované v rámci všetkých PRV. Implementácia jednotlivých opatrení sa líši vzhľadom na rôzne stratégie členských štátov. Dôvody rozdielnych stratégií implementácie lesníckych opatrení môžu byť:

- Profil krajiny/ regiónu (vidieckosť krajiny, lesnatosť...)
- Silné, slabé stránky, príležitosti a ohrozenia LH
- Politický systém (priority politikov na národnej a lokálnej úrovni)
- Tradície (niektoré opatrenia „prešli“ z uplynulých období)

Podpora na jednotlivé oprávnené činnosti sa však v rámci opatrení môže prekrývať, alebo dopĺňať (SARVAŠOVÁ A KOL., 2009). V nasledovnom rozoberieme niektoré opatrenia zaujímavé z hľadiska lesného hospodárstva.

3.1 Opatrenie 122 - Zvýšenie hospodárskej hodnoty lesov (v PRV SR 2007-2013 opatrenie 1.4)

V rámci tohto opatrenia môže byť podľa CMEF (Common monitoring and Evaluation Framework) poskytnutá podpora na:

- Zvýšenie alebo rozšírenie hospodárskej hodnoty,
- Zvýšenie diverzifikácie výroby,
- Otvorenie nových trhových možností ako je obnoviteľná energia,
- Zabezpečenie trvalo udržateľného a multifunkčného obhospodarovania lesov

V rámci tohto opatrenia je tak možné napríklad podľa Bulharského PRV 2007-2013 podporiť pestovateľské aktivity, ako prebierky, prerezávky, ale aj obstaranie ťažobných zariadení (motorových píl, harvesterov a forvarderov).

Podobne podľa PRV SR 2007-2013 je možné obstarat' zariadenia pre pestovanie lesného reprodukčného materiálu, obnovu lesa, výchovu, ťažbu, nakladanie, manipuláciu a podobne, ale aj špeciálnych strojov na opravu lesných ciest. Podporený môže byť aj nákup výpočtovej techniky a programov a rekonštrukcia napr. expedično-manipulačných skladov.

PRV 2007-2013 Českej republiky v rámci tohto opatrenia podporuje nákup strojov na výstavbu a rekonštrukciu lesných ciest a chodníkov, obnovu a výchovu lesa, zahrádzanie bystrín, retenčných nádrží, ale aj výstavbu zariadení pre turistiku a primárne spracovanie dreva ekologickými technológiami.

V Benátskom PRV 2007-2013 sú v rámci tohto opatrenia podporované 2 činnosti:

1. Výstavba, alebo rekonštrukcia lesných ciest (vyžaduje sa cost/benefit analýza za účelom potvrdenia trvalo udržateľnosti investície)
2. Konverzia resp. zlepšenie lesných porastov za účelom produkcie a investície do píl.

3.2 Opatrenie 123 - Pridávanie hodnoty do poľnohospodárskych produktov a produktov lesného hospodárstva (v PRV SR 2007-2013 opatrenie 1.2)

V rámci opatrenia 123 sa pridaná hodnota do produktov podľa odporúčaní EÚ podporí:

- modernizáciou a zlepšením efektivity spracovania marketingu existujúcich produktov,
- podporou vývoja nových produktov, procesov a technológií pre obnoviteľnú energiu,
- zavedením nových technológií a inovácií
- otvorením nových trhových možností s dôrazom na kvalitu,
- zvýšením environmentálnej ochrany, bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a hygieny a welfare zvierat.

Oprávnenými nákladmi môžu byť investície do výstavby, na kúpu, alebo rekonštrukciu dlhodobého hmotného majetku, obstaranie alebo prenájom nových strojov a zariadení a náklady vynaložené na patenty a licencie.

Podľa PRV 2007-2013 pre Severné Porýnie - Vestfálsko je možné podporiť zlepšenie spracovania a obchodu s drevom a drevnými produktmi (oprávnené náklady sú na technológie, vrátane spracovania a plánovanie), a rozvoj nových produktov, techník a technológií v súvislosti s lesnými produktmi.

Slovenský PRV 2007-2013 v rámci tohto opatrenia podporuje napr. obstaranie technológií na prvotné spracovanie surového dreva.

V Benátskom PRV 2007-2013 je možné podporiť investície do nových strojov a zariadení pre ťažbu dreva, ale beneficiari musia byť certifikovaní podľa PEFC alebo FSC ťažbových štandardov.

3.3 Opatrenie 226 - Obnova potenciálu lesného hospodárstva a zavedenie preventívnych opatrení (v PRV SR 2007-2013 opatrenie 2.1)

Toto opatrenie prispeje k obnove potenciálu európskych lesov prostredníctvom oprávnených činností ako:

- realizácia projektov ozdravných opatrení v lesoch poškodených biotickými a abiotickými a antropogénnymi škodlivými prírodnými činiteľmi;
- obnova lesných porastov, ochrana, ošetrovanie a výchova lesov v lesoch poškodených biotickými a abiotickými a antropogénnymi škodlivými činiteľmi;
- výstavba, prestavba a rekonštrukcia lesných ciest v rámci protipožiarnych a ozdravných opatrení; výstavba, rekonštrukcia, opravy a údržba protipožiarnych nádrží;
- budovanie protipožiarnych pásov a priesekov; ich čistenie a údržba. Na Slovensku sú rozdelené oprávnené činnosti podľa priority. Ide o ozdravné opatrenia, výstavbu lesných ciest v oblastiach s vysokým rizikom lesných požiarov, obnovu lesných porastov (v horských oblastiach) a následnú ochranu a výchovu mladých lesných kultúr a porastov v 7. – 8. lesnom vegetačnom stupni.

V Českej republike ide najmä o podporu ochranných opatrení pre zamedzenie, resp. zmiernenie škôd spôsobených kalamitami a mimoriadne opatrenia pri kalamitách spôsobených biotickými a abiotickými činiteľmi. Podporené sú aj projekty preventívnych protipovodňových opatrení a odstraňovanie škôd spôsobených povodňami na drobných vodných tokoch, na lesných cestách, asanácia strží, erózných rýh a hradenie a stabilizácia strží.

3.4 Opatrenie 227 – „Neziskové investície“

Ide o jedno z opatrení ktoré v PRV SR 2007-2013 nie sú uplatňované. V rámci tohto opatrenia podľa CMEF je možné podporiť investície ktoré sú nevyhnutné na dosiahnutie lesnícko-environmentálnych záväzkov, alebo iných environmentálnych cieľov, alebo zvýšia komfort verejnosti v súvislosti s lesným prostredím.

Toto opatrenie v Českom PRV 2007-2013 dovoľuje podporiť také činnosti, ako:

turistické trasy a cyklotrasy, objekty na zabezpečenie bezpečnosti návštevníkov lesa (mosty, zábradlia), parkovacie miesta, odpočívadlá, informačné tabule, studničky a pod.

Aj v analyzovaných talianskych PRV 2007-2013 sú podporené investície do zvýšenia turistickej atraktívnosti lesa (informačné body, turistické chodníky a cestičky), ale aj botanické záhrady a pod.

PRV 2007-2013 pre Severné Porýnie – Vestfálsko sa v rámci tohto opatrenia podporujú pestovateľské aktivity (prezávky, prebierky), premeny monokultúr na zmiešané porasty a zalesňovanie po prírodných katastrofách.

4. Záver

Politika rozvoja EÚ poskytuje iba rámec pre jej implementáciu a v jednotlivých krajinách sú individuálne podporované rôzne priority a ciele. V jednotlivých členských štátoch sú existujú rôzne prístupy k rozvoju lesného hospodárstva prostredníctvom PRV. Výber jednotlivých opatrení sa líši vzhľadom na rôzne stratégie analyzovaných PRV 2007-2013. Niektoré lesnícke činnosti sú podporované z rôznych opatrení (napr. pestovné činnosti), iné sú špecifické (neziskové investície). Priority jednotlivých regiónov je možné vidieť aj v objeme alokovaných finančných zdrojov. Alokácia financií na čisto lesnícke opatrenia v PRV 2007-2013 je v priemere 7%. Skutočnú podporu LH z PRV 2007-2013 bude však možné hodnotiť až po ukončení ex post evaluácie programu v roku 2015.

Pod'akovanie

Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-0692-07.

5. Zoznam použitej literatúry

1. DG Agri, 2006: Handbook on Common Monitoring and Evaluation Framework, <http://www.regione.piemonte.it/agri/psr200713/dwd/20906/guidance/01guidance.doc>
2. KOVALČÍK, M., MORAVČÍK, M., SARVAŠOVÁ, Z., 2009: Financovanie lesného hospodárstva v zahraničí - príklady z vybraných európskych krajín. In: Financovanie v lesnom hospodárstve - diskusné fórum 3.12.2009, Zvolen : NLC, 2009, s. 14.
3. SARVAŠOVÁ, Z., 2008: Jednotná politika rozvoja vidieka Európskej únie - rôzne lesnícke opatrenia členských štátov?. In: Financovanie 2008 Lesy - Drevo: Medzinárodná vedecká konferencia, TU Zvolen, 27. november 2008 (CD), TU vo Zvolene, 6s., ISBN 978-80-228-1919-0
4. SARVAŠOVÁ, Z., SETZER, F., JARSKÝ, V., WEISS, G., 2009: Priorities for Rural Development in Six European Countries, Chapter in COST E 51 Book I, (v tlači)
5. STANDING FORESTRY COMMITTEE: First draft report on forestry measures in Rural Development Programmes (RDP) for the period 2007–2013, 17 - 18 December 2008, unpublished